Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל יאהרלעך
מאנטאג, דיענסטאג אונד פרייטאג.
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
חאלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהרי. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר׳ס איסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
חאלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהרי. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדעז מאל
פרענומעריראן
אונד דער פרענומעראציאנס-פעריאד
פון דעם מ׳ם דעם עסטאנגל דען
עריסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וויאיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואהרן מאן אויך דיא פרענומעראציאנסבעדינגונגען צו יעדעזן בעליעבען.

Nr. 95. צוואלפטער יאהרגאנג פעסט, פרייטאג ו אלול ה.ת׳ר׳ם. Pest, den 13 August 1880.

איינע קריעגעריש רעדע גאמבעטטא׳ס.

דער איינפלוס׳ריכסטע מאנן דער פראנצאזישען רעפובליק איזט אינזטרייטיג דער גאמבעטטא, דער שאן יעדרעזעט דעם דישטפראנצאזישען קריעגעס איינע דערפארראנגנדע ראללע געשפיעלט. ער יאר עס, דער נאך דעם שטורצע נאפאלעאנס .III אין פראנקרייך דיא רעפובליק גרונדעטע. ער וואהרדע דיעזע מיניסטער דעם אינגערן אונד דענגיג וואכען שפעטער רריעגס-מיניסטער. אלס פארז פאן איינער שטארקען דישען בעוואטענג אומגעבען יאר. דא וואנט עס דיעזער מישטיגלמאנ, אין איינעם ליפפ-באללאן דיא בעראנגערטע דיפפ-שטאדט צו פערלאסען. אים איבער דיא ראפפע דער דישטען פאלאטען דיענ צו דען נאך איבערגעבליעבענען דעסטען דער פראנצאזישען ארמעע צו געלאנגען. דיעזע איזט גאמבעטטא פרעזידענט דעם פראנצאזישען פאר-לאמענטס, אויף יעלכעס ער נאך איינען גראפערען איינפלוס איבט. אלס דער מאבטפאללע בישמארק אויף דאס דישטע פארלאמענט. דעם פרעסטען בישמארק פאללען מאן, יעל מאן איהן פרעבטעט; דערזעלבע גאמבעטטא דענענגע גערארבט אללעס אין פראנקרייך יעל מאן איהן לייכטע איינ יעל מאן דיעזער ערלילען געזינגענ. דאס פאללסטע פערטיגען שענגט; זא איזט עס דיך יאנדער, דאס מאן אויף יעדעס דיעזע יאהרע מיט יאהלרע גענייאנריכט לישט. דיא מאן פרידער אויף אינע אינזערינג נאפאלעאנס .I אדער נאפאלעאנס .III געלעשט האבטע, מאן יעס אין איינאפא יעכט יאהל, דאס עס עכען גיר פאן דעם יעללען מאנגעס אבהענגט, אב פראנקרייך אינע פרעעלעכע אדער אינע קריעגעריש ע פאלטיג בעפאלגען יעדר.

אם 10-טען דיעזעס מאבטע גאמבעטטא אין בעגלייטונג דעס פרעזידענטען דער רעפובליק הערן גרעווי, אינען אינספעקטיר גאר שעריבען. דיעזער הויפט-דריעגס-דאפפען דעס פראנצאזישען דיענס. דער צוויטע דיעזעס אינספעקטעס יאר, דיא אינריכטונגען דער פראנצאזישען דריעגס-פלאטטע צו בעזוכטיגען אונד דיא גאטטיגען פערבעסערונגען אינצופיהרען, שאן דיעזער אינטשאנד אללין שיען פערדעכטיג. אלס פאר אינינען יאהרן אין גראפעס גאנגאנאל-פעסט געפיערט יאהרליך רכסטעכען יעל דאס שטרעבען גאמבעטטא׳س. דיא יעל דיעززיגס געפעלטעס. גאנץ פארצעלל דאס הין, דיא ארמעע, יעלכע מאנארכען-פיינדליך יאר, פיר דיא רעפובליק צו געפיינען, שאן דאמאלס מונקעלטע מאן, דאס גאמבעטטא מיט קריעגערישען גערארבען אומגעהע. דא ער זיך יאנטט אים דיא ארמעע יענגערע רומפערן יעדרע, נון מאבטע ער דיעזעס אינ אפפעלל. יענען בעזוכטיגונג דער קריעגס-פלאטטע, יאס נעיגיס איך ניכט אלס צייכען פערעלכער יעזינגונג געלטען קאנן. דאס יעדע אבער אללעס נאך יעזיג, אללין גאמבעטטא דיעלבע דיא יעזיגע יעזעגענהייט איך אינע יעדע, אין יעלכער ער אינטער אנדערעס איך פאלגענדעס זאגטע:

„מאן בעדיפטעט, דאס איך צעפעל זאגן פאלט אויף דען שטאנד דער ארמעע אונד אויף דיא קריעגס-פלאטטע פערטיגען, יאהرلיך איך יעדען דיעזע יעזעגע ניכט פאן קריעגס-דאפפען נון אבמיטען; איך יעדע לייסטע. אללין איך מיסען דאך דאס אים דריעגע גיעדיעגע פאטטע-לאנד יעזיגע אפפיציר-טען דאמיט עס זיכערע פארטרעטען.

לעזען אין אינגאנדמע.

פערשיעדענע גייאגרייטען.

* (עיר קאיזער - בעזעגונגען.) אים אישל יאהר פאן 11-טען דיעזעס טעלעגראפירט: „אינזבראל, דיא בידען מאנארכען זיך אויף דער שטראסע צוזאמען יאהרען דיא פאן דער בעפאללעריונג אונד דען צאהלרייכען קריעגס-געפטען אויפפ פרייגעבע בעגריסט. הייטע אים 7 אויהר מארגענס יאר דער נריזיג ראיזער ווילהעלם בעגרייסט יאר אונד לאד דיא אים בעראלין אנגעקאפפען פאלטישען בריעפע. אים 11 אויהר פארמיטאגס געמאטטעט אירם ראיזער פראנץ יאזעף אינען בעזוך אב. ראיזער ווילהעלם עריערטעטע אונזערן מאנארכען אם אינגאנג דיעזעס מאלאנס. דיא בידען מאנארכען גינגען דאנן ארם אין ארם אין אין שטללעס צימעער דעס דאטעלס. דיא דיא מעדר אלס אינע דאלבע שטערדע גאנזן אללין מיט אינאנדער שפאצען. דא קיין שטאאטסמאנ אים דער בעגלייטונג דער בידען הערשער צו דיעזעס געשפרעכע צוגעלאסען יאהרדע, זא איזט עס געיים, דאס אין דיעזער „האלבען שטערדע פאלטישע פראגען בעשפראכען יאהرلען, יעלכע פיעללייכט אויך נאך אינע „האלבען אחרהונדערט ניכט אנע בעדייטונג זיין יעדרען; — יאהرلיך צייא מאנארכען לאזען אפט אין יענגען אינגבלליקען שייטיגע פראגען אים יעלכע דיא שטאאטסמענער יאהרע הערוארך אין זאנגאנגען „לאנגרעסען אונד „אנפערגנגען זיך אבמיהען; זא פיעל איזט געיים. דאס דיעזע אינטערעסיגע, דערען אינדארט פיעللייכט מעהרערע יאהرע אין געהיימנים בילדען דירפען, בידען שטאאטען פאן

נטצען זיין יאהר. דיא אבריזע דעס דייטשען קאיזערס עריפאלגע הייטע שלאג 3 אויהר נאכמיטטאגס. דאס עסטערריך-אונגארישע קאיזער-פאאר נאב דעס דאהען נאסטע דאס געלייטע ביז צום באהנהאף. יאא דיא מאיעסטעטען זיך הערצלך פערابשיעדעטען אונד בייא דיא יעللעבר געלעגענהייט קאיזער ווילהעלם דער קאיזערין-קאנינין עליזאבעט דיא האנד ריסטע, אللעס איזט בעגייסטערט פאן דעם פייערלכען אונד פראהלכען אויסזעהען דיעזעס דיעززיגס הערשערס.

* (אייגע סימולטאנ-פאלקס-שילע אין מארמאראש-סיגעט.) דעם „נאפלא״ יאהר אים עריערדגטעס אריטע פאלגעגעבען בעריכטעט: „דיא דיעזיגע שטאדט דאס אין פראכטפאללעס נעם פאלקסשול-געבייד אייففערען לאסען. דיא בעפאלקערונג אים אللגעמיינען איזט גינטעדר פאן דער נאטהעגייגטע אייגעס גרינדלכען אנטערריכטעס דער יעגעד פאللאممען איבערצייגט, אللין מיט דען יאהען האט עס נאך זייגע שייערגייטען. דיא דיעזיגע יעדעגעגעגע ערللערטע געטלד, דאס זיא ניכט אין דער לאנג אויס, אויף אדרע לאסען אייגע יידיש-לאנפפעסאנגللע שולע אים לעבען צו רופען. — דאס זיא דיא יידישען קינדער אין אייגע לאטאליש-לאנפפעסאנגللע שולע ניכט שיקען לאנן — דאמיט האט זיא געיים יעבען. דער שול-אויפשעהער יינעדיזיס מוסטע ערא׳ר לאפפ זייגער אמטס-פפליכט פאהרען. דאס אויף דיא יידישען קינדער אייגע אפפענטליכע שולע בעזוכען מאגען דא דיעס פאס געזעטצע דאך פאהרגעבען אויס. דער יידישע געמיינדע-פאהרשטאנד ערוידערטע יעדאך מיט דעם דיא פאللגען: „דער יעللבסט זיך אינמאל ניכט אים שטאנדע, אייגע קינדער-שולע אויף אייגענע לאסטען לעבען צו רופען אונד צו ערהאלטען, אין אייגע מאטהאליש-לאנפפעסאנגللע שולע דירפען דיא אינזערע קינדער ניכט שיקען, דא דעס גאנגען אינזערע יעللאיזע אידער-ציינגע יעדע, דער שטאאט דאך אים דייערדיש ניכט נאטהיגען, גאנגען אינזערע יעللאיזע אידער-ציינגע צו דאנדעלן, יענען דער שטאאט עס אللגעמיינען. דאס אינזערע קינדער אייגע אפפענטליכע שולע בעזוכען, זא מאגע ער דיעזע „סימולטאן-שולע״ עריכטען, יעللכע קייגער אייגעللגען לאנפפעסאן, זאגדערן דעס שטאאטע גראהען יאהלן!״ — דיעזע אפפערונג דעס יידישען קולטוס-פפליכטע אין דער בעשטעהענדען לאנדעס-געזעטצע איזט יא דער שטאאט פערפפליכטעט. אין יעדעס ארטע, יא דיא שולפפליכטיגע קינדער זיך בעפינדען אונד דיא גינגע יעדע ניכט יעللבסט דאס, אייגע פאللקסשולע ניכט דיא מיטעל דאס, אייגע „סימולטאן-שולע״ איזט שטאאטס-לאסטען צו ערכטען, אין דיעזעס יינגע יאהר אייגע דער שול-אויפשעהער יידען בעריכטען אין דאס קולטוס-מיניסטעריאם אב. דערר טרעפפערט בעאיللטע זיך אין אפפיציע דעסען, דען מאוסטראט אפפ מאדמאראש-סיגעט אין קינגטנס צו זעטצען, דאס ער בעריכט „יגיע דיא גי-ערבייטע שטעדטישע שולע אויף שטאאטס-לאסטען צו אינערהאלטען, אים אים דערזעللבען אייגע „סימולטאן-שולע״ צו מאכען. דיא אויך יידישע קינדער בעזוכען דירפען, דיא אנטאיערט דעס מאגיסטראטס אויף נאך ניכט בעקאנגט אונד אין אויס עס לייכט מעגליך, דאס דיא קאטהאליש בעפאللקערונג דו צו אינדערע אידער-ציינגע בעפאللקערונג דירפטע, בידען שטאאטען אפפ

ל ע אינגעדמע; יענען אויף ערדען אייגע גערעכטיגקייט זאللטע. מיט פראנקרייך ווידער דאס ווערדען, יאס עס פרידער ווארד!״ —

מאן בריכט עכען קיין טעפפער פאליטיקער צו זיין, אים אים דיעזער רעדע הערים צוللעזען, דאס גאנבעטטא דען פערللוסט פאן עللאנס אונד לאטהרינגען ניכט פערגעסען קאנן, גאמבעטטא איזט אין גראסער שטאאטס-מאנ, דער יינג געדאנקען ניכט צור אינרעכטען צייט אויספللודערט. אللין דעס-מאל האט ער זיך דאך זעלבסט פעررראטהען, דאס ער גיר אויף אייגע גינסטיגע געللעגענהייט ווארטעט. אים אין אייגעס בלוטיגען ראכע-קריעג דיא צייא פרידערגטען פראנצען, יעللכע דורך אדהרזונדערטע צו פראנקרייך גערארטען, פאן דייטשللאנד צו-ריק צו ערהאלטען. —

דיעזע מרעיגעריש רעדע האט אויף אللען בארזען אידאפאס אין פלאטצלכעס זינקען דער שטאאטס-פאפערע הערפאנרופען, דיעזע רעדע, יעللכע אם 10-טען דיעזעס אין שערבורג געהאלטען ווארדע, דורפטע אויך דען בידען מאנארכען דייטשللאנדס אונד עסטערריך-אונגארנס בייא אדהרע שטאטטגעהאבטען צוזאممענקונפט אין אמשל שטאפפ עס נאכדענקען געבאטען האבען. יאא דיא דייטשער אונטען בעריכטען, האבען דיא בידען מאנארכען אם 11-טען דיעזעס אייגע „האלבשטערדיגע אינטערבידענג״ געהאלטען, צו דער קיין שטאאטס-מאנ צוזאלאסען ווארדע, יאס דענען אונס: דאיזער ווילהעלם דאס זיך בייא דיעזער געللעגענהייט דיא אינטערשטיצונג אינזערער מאנארכיע גענוכעדרט פיר דען פאלל, אלס פראנקרייך געגען דייטשللאנד ווירللד אייגען קריעג בעגיننט, יאס טרען דעס געדענק, יענען דייטשللאנד אונס ווערדייטס דען נאטהיגען בישטאנד געגען רוסللאנד בייטעט;

יידישע קריעגעריש רעדע גאמבעטטא׳س.

דער איינפלוס׳ריכסטע מאנן דער פראנצאזישען רעפובליק איזט אינזטרייטיג דער גאמבעטטא, דער שאן יעדרעזעט דעס דישטפראנצאזישען קריעגעס איינע דערפארראנגנדע ראללע געשפיעللט. ער יאר עס, דער נאך דעס שטורצע נאפאللאעס .III אין פראנקרייך דיא רעפובליק גרונדעטע. ער וואהרדע דיעזע מיניסטער דעס אינגערן אונד דענגיג וואכען שפעטער רריעגס-מיניסטער. אלס פארז פאן אייגער שטארקען דישען בעוואטענג אומגעבען יאר. דא וואנט עס דיעזער מישטיגלמאנ, אין איינעם ליפפ-באللאן דיא בעראנגערטע דיפפ-שטאדט צו פערלאסען. אים איבער דיא ראפפע דער דישטען פאللאטען דיענ צו דען נאך איבערגעבליעבענען דעסטען דער פראנצאזישען ארמעע צו געלאנגען. דיעזע איזט גאמבעטטא פרעזידענט דעס פראנצאזישען פאר-لאמענטס, אויף יעللכעס ער נאך איינען גראפערען איינפלוס איבט. אللס דער מאבטפאللע בישמארק אויף דאס דישטע פארللאמענט. דעס פרעסטען בישמארק פאللען מאן, יעל מאן איהן פרעבטעט; דערזעللבע גאמבעטטע דענענגע גערארבט אللעס אין פראנקרייך יעל מאן איהן לייכטע איינ יעל מאן דיעזער ערللילען געזינגענ. דאס פאللסטע פערטיגען שענגט; זא איזט עס דיך יאנדער, דאס מאן אויף יעדעס דיעזע יאהرע מיט יאהرلע גענייאנריכט לישט. דיא מאן פרידער אויף אינע אינזערינג נאפאللאעס .I אדער נאפאللאעס .III געللעשט האבטע, מאן יעס אין איינאפא יעכט יאהل, דאס עס עכען גיר פאן דעם יעللען מאנגעס אבהענגט, אב פראנקרייך אינע פרידעللיכע אדער אינע קريעגעريش בעפאللען יעדر.

אם 10-טען דיעזעס מאבטע גאמבעטטא אין בעגللייטונג דעס פרעזידענטען דער רעפובליק הערן גרעווי, אינען אינספעקטיר גאר שעריבען. דיעזער הויפט-דריעגס-דאפפען דעס פראנצאזישען דיענס. דער צוויטע דיעזעס אינספעקטעס יאר, דיא אינריכטונגען דער פראנצאזישען דריעגס-פלאטטע צו בעזוכטיגען אונד דיא גאטטיגען פערבעסערונגען אינצופיהרען, שאן דיעזער אינטשאנד אللין שיען פערדעכטיג. אللס פאר אינינען יאהרן אין גראפעס גאנגאנאל-פעסט געפיערט יאהرليך רכסטעכען יעל דאס שטרעבען גאמבעטטא׳س. דיא יעל דיעززיגס געפעللטעס. גאנץ פארצעللל דאס הין, דיא ארמעע, יעللכע מאנארכען-פיינדليך יאר, פיר דיא רעפובليك צו געפיינען, שאן דאמאللס מונקעللטע מאן, דאס גאמבעטטא מיט קريעגערישען גערארבען אומגעהע. דא ער זיך יאנטט אים דיא ארמעע יענגערע רומפערן יעדרע, נון מאבטע ער דיעזעס אינ אפפעللל. יענען בעזוכטיגונג דער קريעגס-פלאטטע, יאס נעיגיס איך ניכט אللס צייכען פערעللכער יעזינגונג געللטען קאנן. דאס יעדע אבער אللעס נאך יעזיג, אللין גאמבעטטא דיעللע דיא יעזיגע יעזעגענהייט איך אינע יעדע, אין יעللכער ער אינטער אנדערעס איך פאלגענדעס זאגטע:

„מאן בעדיפטעט, דאס איך צעפעל זאגן פאللס אויף דען שטאנד דער ארמעע אונד אויף דיא קريעגס-פלאטטע פערטיגען, יאהرليך איך יעדען דיעזע יעזעגע ניכט פאן קريעגס-דאפפען אבמיטען; איך יעדע לייסטע. אللין איך מיסען דאך דאס אים דريעגע גיעדיעגע פאטטע-לאנד יעזיגע אפפיציר-טען דאמיט עס זיכערע פارترעטען.

לעזען אין אינגאנדמע.

מאגטענגריא אבגעטרעטען ווערען. עבען היטט בעגעבן זיך דער טירקישער דרעשעם-מעגסטער מיט 4000 טירקישען סאלדאטען נאך רולטשינא. אים דונ-זען אים אן מאגטענגריא צו אבערגעבען. אונד ווען איך דא אלבאנעזען דרעם נעטט צו דאססען, זא וועלדען טירקישע דרעשעם-מעגסטער דען דאמפף געגען דא אלבאנעזען אופגעמאכט. — זאמט דא-בען דא איידאפעשטען נראם-מעגסטע מעדזה דרעגע אריזאמע, אריע פלאמאנגע-דעמאנסטראציאן אן דער לינסע פאן נאדר-אלבאניען פאר געגעדמען. נאכדעם דא טירקישען סאלדאטען אלליר מיט דען דעיא-לעדאנגען אלבאנעזען איך אריע פרעדלעדע אדער דעמאנסטראציאן ווייטר פאר-דאמפען אלדען. — דיר דערפאן זין אן אינזען מאנען געגעדיבר פאן אינער פרעדלעכען אבגעבאבע דהעגנאס אן מאגטענגריא — אדער פאן אינעם דרעגע פרעגע דען הילפען אלבאנעזען אנד דען טירקישען סאל-דאטען דאדען.

אן דער פאדגעסטעגען דזעגיט דעם עגזעל-שען פארדאגנגס אפטעדלאנד דער אגזעלנע מי-נגטער אבער דא גענעדגעדיגע פאלדטעד לאנג אן דער טירקיא פאלגעדד עדקלערען:

„ווען דא גענעדגעדיגע שלאכטען פרעגען, דאנן דער טירקיא נאך פארדערען זאלדען, זא מוס דא טירקיא צו גרונדע גערען. דא אי-דאפאשען נראם-מעגסטע פרעסען אדערע פרעמד-מען עגזעדגעגען אם דען דעגזעדגען אדער אנגעגרעגזדע שדרען דער טירקיא, דער פר נאנז אי דאפא זעדר געפעהרלד ווערע, צו פערהינדערן. דא אי דאפאש-אשען נראם-מעגסטע דרעסען דאדער אריע אי פ-פארדערונג אן דא טירקיא. אם דען בעגעגעגענען דער בערלינער דאפערענז נאכגעדאמען אנד אדדע פרעגע דורך אבגעגעבען טירקישע גערעגדע אן דא אי מעגעגעגען. אן בעגע אריע מאגטענגריא דאס דא טירקיא בעפרעדגעגדע גאגגעגדריגע גע-מעגען אבער בן בעגעגע אריע גערעבגעדאגט. דא טירקיא אאגעגדע מיט דער פרעדגעדדעגע גרעגדע-לאגדס אנד דעדדע דא נאגעגע אנגעלעגגעדדיגע פרע-שעבען. דא אי דאפאפאשען נראם-מעגסטע אן אמעדע אן אדדען פאדערונגען אנגעגען דא אי טר-קיא אנגע. אנד אך בן אינבעדגעגע, דאס זיך דא טירקיא דעם געמעינאמען דעלדען אי דאפאפאס נגכט דערגעגעגען ווערדע. דא גע דעגע טירקישע אנ-געלעגעגדדיגע נגכט עגגלאנד אללדען אנדערן אללדע אי דאפאפאשען נראם-מעגסטע אנגעדעגסדיגט. דא נאגן זיך עגגלאנד אללדען נגכט דרעגגשען. עגגל-לאנד אנד אבער עגגשדאפסדע. מיט דען אדדען נראם-מעגסטע צוגאמען שדעגגע פאדגעגדען. אם אם אדגעגגע אדדגע צו שאפפען. דאס גען דא מאבילדזדדע גרעבגעגאנד בעדדדפפען. דא דאבע אנד דעדדדע פאלגעדדע צו מעל-דען: עגגלאנד פראנקדדדדע, דדדדדלאנד אנד עס-דעדדדדב-אנגאדן דאבען אנפאנגס יולי גרובגעגאנד אנגעפפאלדען. דא מאבילדזדדע צו פרעדדעגען אבער צו אנגעדעד אבגעדדאדדגע עדפדדגע דדד

אם 28-טען יולי, דאס גרעבגעגאנד טראגגעדע מאבילדדדע אנד דאס דא אבדגעגען נראם-מעגסטע אחרע אדגעגעגדגע. נעגען דדעגע מאבילדזדגע גע-רדגגעגגען דאבען. דדעגע גגלאנד עדקלעדדע דדגע מאבילדדדע פדד עדדד נאבדדדדגען, אם פדד אללע פעללע פאדבגדדדד

פייערשען שיססע ניכט געהערט העטטען. דא זינד נור צ ו י י א פינקטע דענקבאר: ענטוועדער וואס דען דיא נאכטוועכטער מיט דען רייבערן איינפאר-שטאנדען, אדער דיא נאכטוועכטער זעלבסט ווארען עס, דיא דען אינגלקלכען ווידען איבערפאללען אונד איינגערייבט האבען:

* (קרבען נרוי ב.) אם 15-טען מאי וואירדע אין קרעמניטען דיא שטאדט-קירכע ערבראנען, ביא וועלכער געלעגענהייט נעכסט פערשיעדענען ווערטפאללען זעלבער-נערעטהען אויך דיא אנגענאנגענע אלטאר-לאמפע געשטאהלען וואירדע. מאן פערמוטהעט, דאס דיא איינבערכער אין בירגא-פעסט זיך דערפון בעגעבען. דיא הייפטשטעדטישע פאלייציא ליעס דיא שטרענגסטען איינטרייבונגען איינלייטען, דיא בזהער עראך ערפאלגלאז בלייבען. אם 8-טען דיעזעס געלאנג עס עראך דען צוויי ווידשען פאלייצי-קאממיסערען, בריול אונד נאלדשטיין, דיא נעשטאהלענע אלטאר-לאמפע צו ענטדעקען. דיא זיך לידער ביא איינעס דיעזעס ווידשען טאפעזיערער, נאמענס אברהאם קאן, בעפאנד. דיא זעלבער-קעטטע, מיטטעלס וועלכער דיא לאמפע אן דען אלטאר בעפעסטיגט וואר, פערהלטע אן דער זעלבען, קאם בעריי-פעטיגט, דיעזעלבע פאר עטוא איינעס מאנאטס אן איינען אונבעקאנגטען גאלד-ארבייטער אים 14 גולדען פערקייפט צו האבען. אבער דיא פרעאגע, וואס ער צו דיעזער לאמפע גערעכט-מען, נאב קאם צו פרעאבהאלט. דאס מיט יינגער שניידער-געזעללע, דער ביא אהם אים קוייארטיר וואר, דיעזעלבע ביא זיינער אבריינע צוריקגעלאסס-סען, אבדרהם קאם. דער אים גאלדען געבראכט, אונד זעכס קינדערן אזגט, וואירדע טראטען דיעזער זיינער אייזאטע פערהאפטעט. איינע שטונדע שפעטער ערשיענען אללע זעכס קינ-דער ווייגער ביים אבערשטאדטיפפאמען מיט דער בישטע, אהרען פאטער אונד ערגעהרער אין פרי-הייט זעטצען צו וואללען. דיעזער בישטע קאנגטע נאטירלך נישט נעגיגע געלייסטעט ווערדען, דא דער פערדעכטיגע דעם שטאמפס-אנוואלט אויבערגעבען ווערדען מיסטע. מאן ווירד נון זעהען, דען פאן קאם עריהרנטען שניידער-גזעללען צו ערוישען, אים צו פרעפהרען אבער נישט, ווייל דא לאמפע ביא קאם צוריקגעלאססען האבע. אללערפאללס ערשיינט קאם אלס שטראפבאר, דא ער זיינער איינגענען אייזאטע געמעס. וואנאך דיא לאמפע איינעס שניי-דער-גזעללען גערארטע, נישט בערעכטיגט וואר, דיא זילבער-קעטטע צו פערקייפען. – ווייר בעדיערן דיעזעס אייפערזיכטיגען דען געוואלטיגען „חלול השם". אין פרידערען צייטען דיעטע אין אללערפרי-האבע, וואנאך איין ווידע ביא איינעס קירכענגעבע אלס בעטהיילונג ערשיינט, איינע אללגעמיינע ווידע-פערפאלגונג פעראורזאכען קאנגען. הייטע איזט דיעס וואהל נישט צו בעפירכטען; אללדינג ביא דעם אים לאנדע אהנעהרן הערשענדען ווידענאפפסע איזט דיעזער פאלל דאפפעלט בעדייערנסווערטה!

* (איינע הייבשע ערהאלונג וועהרענד דער שלפערין.) בעקאנטליך עקסיסטירט אין קילטס-מיסטעריאל-עررלאס, וואנאך אן פאלקס-שולען „צוויי-מאנאטע פערייען" געהאלטען ווערדען וואללען, ווערהענד וועלכער צייט דיא שולען געשפעררט בלייבען מוס-סען. נעגען דיעזען ערלאס זינד דיא יידישען גע-מיינען שאן הייפיג בייס קילטס-מיסטעריאס איינגעשטעלט, דא דיא קינדער אין דען צווייא מאנאטלכען פערען אפט מעהר פערגעססען, אלס וואס זיא אין דען אבריגען צעהן מאנאטען גלעלע-נעט האבען. אבערדייס וואללען דיא עלטערן דער קינדער פיר דיא צייט, ווערהענד וועלכער אידער קינדער אין דען נאפסען הערומלייפען, דאס מאנאט-ליכע שולגעלד נישט ענטריכטען, ווערהענד דער לעהרער דאך איך פיר דיא צווייא פערייען-מאנאטע בעצאהלט ווערדען מוס; עס זינד דיעס וואהל ווייט-טיג גרינדע, דא ערדאך זיטענס דעס קילטס-מיסטעריס אים דעם גרינדע אינסטרוכטיגט בלייבען, ווייל זאוואהל דיא קינדער אלס אויך דער לעהרער ווערהענד דער „פערייען-צייט" זיך פאן דען אנשטרענגונגען אין דעם צעהן מאנאטליכען אינטערעסיטעס אין ענגיגערהאלען מיססען. וויא ערדאך אים סערטיגי (נעאנדערד קאמטאט) בעריכטעט ווירד, האט דער דאנטיגע יידישע לעהרער אלס עررהאלונג רעכט שטטיגע פרייגעלעהרטען. דיא נעמיינדע וואללטע נעמליך נישט צוגעבען. דאס דער שול-אינטערעסיכט ווערד צוויי מאנאטע אינטערבראכען ווערדע. דער אמטע לעהרער דעפטע זיך אים דעם לעהרגעלד פרייגעלען, נעהמיגע דעם וואנשע דער נעמיינדע נעפיגט. דאך דער שטאדטבעטע, דער אבער דיא פינקטליכע אויספיהרונג דעס מיסטעריאל-עررלאס-סעס צו זאיינען האטטע, פאדערטע דען לעהרער דרייטאל אויף. דיא פערען נעגיא צו בעאכטען; דער לעהרער זאה זיך גענאטהיגט, דעס בעהאלטל-כען נעקלאגט אללע צו לייסען, וואס ווערד אין דער נעמיינדע אינע ערבייטערונג נעגען דענזעלבען הערפאررופ. פאר איינגען מאנען לאקטען מערערע נעמיינדע-מיטגלידער דען לעהרער אין פרייאטהייז אינטער דער איסרעדע, מיט וואס אינע בעשפרעכונג אין שול-אנגעלעגענהייטען אבזאהלטען. קיים וואר דער לעהרער אבער דיא שייללע נעטרעטען, אלס מערערע אידן ביי-פיגען אונד אין אין נעבען-ציממער שלעפען וואללטען. דער לעהרער מערקטע דיא אבזיכט, וואללטע פערפאלגונג פעראורזאכען, הייטע איזט דיעס וואהל נישט צו בעפירכטען; אללדינג ביא דעם אים לאנדע אהנעהרן הערשענדען ווידענאפפסע איזט דיעזער פאלל דאפפעלט בעדייערנסווערטה!

* (קרבען נרוי ב.) אם 15-טען מאי וואירדע אין קרעמניטען דיא שטאדט-קירכע ערבראנען, ביא וועלכער געלעגענהייט נעכסט פערשיעדענען ווערטפאללען זעלבער-נערעטהען אויך דיא אנגענאנגענע אלטאר-לאמפע געשטאהלען וואירדע. מאן פערמוטהעט, דאס דיא איינבערכער אין בירגא-פעסט זיך דערפון בעגעבען. דיא הייפטשטעדטישע פאלייציא ליעס דיא שטרענגסטען איינטרייבונגען איינלייטען, דיא בזהער עראך ערפאלגלאז בלייבען. אם 8-טען דיעזעס געלאנג עס עראך דען צוויי ווידשען פאלייצי-קאממיסערען, בריול אונד נאלדשטיין, דיא געשטאהלענע אלטאר-לאמפע צו ענטדעקען. דיא זיך לידער ביא איינעס דיעזעס ווידשען טאפעזיערער, נאמענס אברהאם קאן, בעפאנד. דיא זעלבער-קעטטע, מיטטעלס וועלכער דיא לאמפע אן דען אלטאר בעפעסטיגט וואר, פערהלטע אן דער זעלבען, קאם בעריי-פעטיגט, דיעזעלבע פאר עטוא איינעס מאנאטס אן איינען אונבעקאנגטען גאלד-ארבייטער אים 14 גולדען פערקייפט צו האבען. אבער דיא פרעאגע, וואס ער צו דיעזער לאמפע גערעכט-מען, נאב קאם צו פרעאבהאלט. דאס מיט יינגער שניידער-געזעללע, דער ביא אהם אים קוייארטיר וואר, דיעזעלבע ביא זיינער אבריינע צוריקגעלאס-סען, אבדרהם קאם. דער אים גאלדען געבראכט, אונד זעכס קינדערן אזגט, וואירדע טראטען דיעזער זיינער אייזאטע פערהאפטעט. איינע שטונדע שפעטער ערשיענען אללע זעכס קינ-דער ווייגער ביים אבערשטאדטיפפאמען מיט דער בישטע, אהרען פאטער אונד ערגעהרער אין פרי-הייט זעטצען צו וואללען. דיעזער בישטע קאנגטע נאטירלך נישט געגיגע געלייסטעט ווערדען, דא דער פערדעכטיגע דעם שטאמפס-אנוואלט אויבערגעבען ווערדען מיסטע. מאן ווירד נון זעהען, דען פאן קאם עריהרנטען שניידער-געזעללען צו ערוישען, אים צו פרעפהרען אבער נישט, ווייל דא לאמפע ביא קאם צוריקגעלאססען האבע. אללערפאללס ערשיינט קאם אלס שטראפבאר, דא ער זיינער איינגענען אייזאטע געמעס. וואנאך דיא לאמפע איינעס שניי-דער-געזעללען גערארטע, נישט בערעכטיגט וואר, דיא זילבער-קעטטע צו פערקייפען. – ווייר בעדיערן דיעזעס אייפערזיכטיגען דען געוואלטיגען „חלול השם". אין פרידערען צייטען דיעטע אין אללערפרי-האבע, וואנאך איין ווידע ביא איינעס קירכענגעבע אלס בעטהיילונג ערשיינט, איינע אללגעמיינע ווידע-

מאכען – אונד מיינער אמי וואיסעט דער לאדד איינצירי-דען, דאס ער קאנגט פאן ענגלאנד ווידד אונד דאס זיא צו זייער קאנגען ערהאלטען ווירדען. ווידדעס ווייר צום פייע-מאדד פערארוישטיילט וואירדען, איזט דאס סערכען נאנען פערווייגט. דיא תאכט זיא אפט פאם פרוסט אויפשטיען, מיקקסס אבער נישט, וואס זיא שפרינגט. עפס נעפפערן נאכט שריע זיא פאם שלאפ אויף: מארטעס מיך נישט! איך בין דיא קאנגען פאן ענגלאנד!"

„וואנדרבאר! מיר פרייטסט עכענפאללס נעפפערן נאכט, דאס אמי קאנגען פאן ענגלאנד וואר – אבער דאנן . . . דאך איך ווייל דאס נישט אויפשפרעכען – איך שווייגע –, דאנן זאה איך אבער דייגע שאנע שווערטער פרוסא אונד אנזעגע שאנע מאכטער מאריא נוגעס אלס אינזעגע צוויי שוטץ-ענגל, ווייל פיר אונס פאר אנגען איין נייעס ווייך דער פרייהייט געשאפפען האבען. – דאך עס וואר נור איין פרייס – אבער דא וויל מיר עפעס עולבער אלבע דייגע עיגענלעסס, נייטס עס מיר פאר דער צוקונפט. – אונד דאך אייס אינזעגע וואנדרבאר-ע רעפ-מונג איין פרינגרעיכע נאפטעס, דאס עפעס אין דעם צו-שאנדע דער אינזאלקלכען מאריאנען אייגע גלקלכערע וועגיגע אינשטרעפען ווייר. – אבער וויא מאנ אונזער דעפטער בלייבען? ווידדעס ער אונס אין וכערהייס בראכטע – אייס ער פיר אונס פערשוואונדען, איך האלטע אהן פיר עפעס אינבערדיעטעס, פיר איינען עגגעל!"

„איין נאפטע ווייס (אנפט דיא פרייא) איך האלטע אהן נישט פיר איינען עגגעל! איך האבע ביא אינזעגער ערעפטונג שיעס-פולווער נערארען – אונד עגגעל פפלע-גען קיין שיעס-פולווער צו נעבייטען. ער האט פעלפטער

דאס אייזעהרען איינעס יונגען שפאנשען קאיזאלעיס. איך גלייבע, איינע דערארטיגע נעפפאלס שאן אין באיצפלאנא נעפעהרען צו האבען. – נור דען אנדרבאיען פייערגען בלוק ווינעס איינעס קאנן איין שפערבלכער מעגע שווער ערפאנגען. עס איזט אויך אנדרבאר, דאס ער זיך אונס נישט מעהר צייגט."

„אלס ער אונס דאס רעפטונגס-ווערק פאלל-בראכטע, קאנגטע איך ביא מיינער בעפייטונג דאך נא פיעל פאן איהם האיגען. דאס ער פאן איין ישראל נעקאמפען וויא, אים אונס פאריאנען אייס שפאנען אונד פאריגאל צו בעפייטען אונד אונס אין איין פייעס לאנד צו בייגען, איזט ער איין קאנבאליס (בעל מקובל), איזט ער איין צוויבערע, איזט ער איין קלוגער אינשרינגרטער – אבער איין נעוואלטיגער שווינדלער אונד אבענטייער? – איך ווייל נעגען אונזערן רעפפער נישט ווערדען; אבער ווייר ווער דורך דיא-ריטטע פאלשע פיאפפען אונד מעפאפע וא אפ בישפער עגפפייפש וואירדען. דאס ווייר פאיזיכטיג ווייל מיססען. – אבער וא ווייר פאן דיעזעס קלאפפער פייא הייגיס קאמפען אונד איך אינזערן ערעפפער פינדע, ווייל איך איהן בישפען, ער מאגע מיס מיר אין דיא „מערה נפתחה" (פערבאנגענע האהלע) קאמפען. דאס ווייר ער פאר אינזערן אבבערגישען געלעגהייטען אין פערדאר צו בעפפפעהרן דא-בען – אונד ווענן דייגע איהן „ריכטיג" פינדע, וא וואל-לען ווייר איהם אין אללעס פייזען אונד פאללען!"

פלאפפלך וואירדע דער טהיר-שליפפפעל אופגע-דרעהט – אונד הייגען טיאם פיינען אגאפיא.

„איך קאמפע דיריקט פאם קאנינג! (אנפט דער פיינע, וועלכער פייאר דייגעס קלאפפערס וואר.) דער קא-נינ איזט מיינער אמי וואיסעט דער לאדד אינגערע-דען. דאס ער קאנגט פאן ענגלאנד ווידד אונד דאס זיא צו זייער קאנגען ערהאלטען ווירדען. ווידדעס ווייר צום פייע-מאדד פערארוישטיילט וואירדען, איזט דאס סערכען נאנען פערווייגט. דיא תאכט זיא אפט פאם פרוסט אויפשטיען, מיקקסס אבער נישט, וואס זיא שפרינגט. עפס נעפפערן נאכט שריע זיא פאם שלאפ אויף: מארטעס מיך נישט! איך בין דיא קאנגען פאן ענגלאנד!"

„וואנדרבאר! מיר פרייטסט עכענפאללס נעפפערן נאכט, דאס אמי קאנגען פאן ענגלאנד וואר – אבער דאנן . . . דאך איך ווייל דאס נישט אויפשפרעכען – איך שווייגע –, דאנן זאה איך אבער דייגע שאנע שווערטער פרוסא אונד אנזעגע שאנע מאכטער מאריא נוגעס אלס אינזעגע צוויי שוטץ-ענגל, ווייל פיר אונס פאר אנגען איין נייעס ווייך דער פרייהייט געשאפפען האבען. – דאך עס וואר נור איין פרייס – אבער דא וויל מיר עפעס עולבער אלבע דייגע עיגענלעסס, נייטס עס מיר פאר דער צוקונפט. – אונד דאך אייס אינזעגע וואנדרבאר-ע רעפ-מונג איין פרינגרעיכע נאפטעס, דאס עפעס אין דעם צו-שאנדע דער אינזאלקלכען מאריאנען אייגע גלקלכערע וועגיגע אינשטרעפען ווייר. – אבער וויא מאנ אונזער דעפטער בלייבען? ווידדעס ער אונס אין וכערהייס בראכטע – אייס ער פיר אונס פערשוואונדען, איך האלטע אהן פיר עפעס אינבערדיעטעס, פיר איינען עגגעל!"

„איין נאפטע ווייס (אנפט דיא פרייא) איך האלטע אהן נישט פיר איינען עגגעל! איך האבע ביא אינזעגער ערעפטונג שיעס-פולווער נערארען – אונד עגגעל פפלע-גען קיין שיעס-פולווער צו נעבייטען. ער האט פעלפטער

נינ איזט יעפצט מיס דעם קריעגס-עגגע נאך אפיקא פאלל-אויף בעשפפפעגס. אלס איך איזט מיינע בישפע פאר-נעפאגען, איך הייר אין פאריגאל פייגען אויפפפעהאלט צו נעווערען, פערשיעדאר ער דיא נעווערהייגע מיינער בע-פע, אבער נור אונזער צוויא בערגגנגען. ערפפפעגס מיסס איהר איהם צו דייגע קריעגס-עגגע אין נעשענק פאן 1000 פיינגסט-אדדע נישט בלייבען מאכען. דא ער איך פיר ווייכע לייפפע קענגס. צווייפפעגס מיסס איהר איהם יאגען, איך וועלכע ווייגע איהר אייס דעם פפפעגן אונד שפארק בעוואפפען שפאני-שען שפאאפפס-נפפענגיפפע נערעפפפע ווארדען, דא ער איך פיר צייטערער האלס אונד איך פיריגפע."

„האהיס! (אנפט האפעס) דער קאנג פערלאנגס אין דייגער ערפפען בערגגנגג וואהל אייגען נאפפען פייגע פיעמאנגס, אבער איך קאנ אייך דייגע בעפע-גנג אייגגעפען. אללדינג דיא ערפללונג דער צווייפען בע-דייגונג לייגגע נישט אין מיינער מאכט, דא ווייר ווייל נישט ווייפפען, אייך וועלכע ווייגע אונס דע ווידאל דעפ-פעפע. ער דאס אונס יא צו איך נעפיהרט: (אנפט דענג דע ווידאל איך נישט.) וויא ער ווייגן דערפפפעגס-ווערק בע-ווערקפפפעללונג." —

„ענגן דאס ווייל מאן פאן איך האיגן. דייגער נעפפיפפגס פאללע מאנן בעפפגדעט ווייר נאך דייגר אונד ע-דענגס אונגפפיגעגס אייפפעהען. דיא אינקווייזיציאן נעפפיגט זיך נישט אן איהן, ווייל זיא איהן פיריגפע. זיא פערוור-פפלגט איהן בעפיגפפ, ווייל ער איהן פיריגפע. ער פפלגט איהן אין דיא הייפלע פפפפגס אונד פפפפגס אין דיא פפפפגס אונד פפפפגס אין דיא פפפפגס אונד פפפפגס אין דיא

אים זאָ ווענינער געבען ווירדע, אלס דיא קאַטהאָלי-שען גייסטליכען בעקאַנגשלך העפטיג געגנער דער סימלטאַנ-שולען זינד. דיעזע וואַללען געמליך ניכט צוגעבען, דאס דיא קאַטהאָלישען צאַגלינגע מיט דען יידישען קינדערן אין אינד דיעזעלבע שולע בעזוכען זאָללען! (ווענן דיא קאַטהאָליקען דיעס ניכט וואָ-לען, זאָ איזט עס פּפליכט דעס שטאַאטעס, אינע אייגענע סימלטאַנ-שולע צו ערריכטען. דיא אַר-טהאָדאָקסען אין אונגאַרן האבען אַ עס ווייעדער-האַלט אייגעשפּראָכען, דאס זיא פּ י ר דיא סימל-טאַנ-שולע זינד; זיא צעהען דיעזע זעלבסט אייגע-נער יידיש-קאַנפעסס אָנעללען שולע אים דעס נייג-ד ע אָאַר, ווייל זיא בייא אייגער סימלטאַנ-שולע בע-ד ע פּפליכט דעס העברעאישען אונטערריכטעס אָאַלל-קאַממען פּרייא האַנד בעראַלטען. ווענן מאַן איך אין מאַרמאָראש-סיגעט נור דאס אנשטרעבען, זאָ קאַנגען ווייר דיעזעס שטרעבען אים אָאַללעס הער-צען נור בעללעגען אונד נוט דיסען!)

* (צ ו ו י ל - ע ה ע ר ב י י א ר ע ר ע נ ק ע ל י ן מ אָ נ ט פּ ל י אָ ר ד ע ס.) דער בע-ריהמטע פּראָממע עהרהערד, גן 95 עהרהיג גייהר, ר' משה מאָנטפּליאָרע, דער זאָפּעל פּיר דיא אונ-טערשטיצונג דער יידענהייס אונד עדהאַלטונג דעס יידענטהומס ווירקטע אונד אָפּפּערטע, מיסטע עס לידער אין זיינען אַלטען טאָגען עדלעבען. דאס זיינע ענקעלין דען גראָפּען רישי, יעלכער זיך צו אנגלאַנגשען דעלינאַן בעדענגט, אין אַר אין צייל-עהלעך הערראַטעטע. נאָך דער צייל-עהע העטטע גן דיא „רעלינאַוע טרוואַנג" דורך דען „ווענזאָנגער" פּאַרגאַנאָממען ווערדען זאָללען; אבער דיא קיינער פּאַן דיעזעס פּאַאַרע דען גלייכען ווענסעלעס, יאָלל-טע. קאַנגטע מאַן הייצע אין פּאַרין צור רעלינאַוע טרוואַנג ווענען דעס ניכט-יידישען בייסטאַמס קי-נען יאַבבעגער אונד ווענען דער יידישען בייס קי-נען גייסטליכען פּירדען. דיא בייס ווערדעטע זיך גן דען פּאַרשאַנד דער יידישען רעפּאָרם-געמייגד אין בעללען מיט דער בייסטע, דאס דער בעללינער יידישע רעפּאָרם-פּרעדיגער נאָך פּאַרין צור אָאַלל-צייטונג אידרער טרוואַנג קאַממען מאָגע. דיעזע בייסטע ווידדע בעוויללינגט. אונד זאָ קאַם דער בע-לינער פּרעדיגער, ר' אָפּפּענהיימער, נאָך פּאַרין אונד אָאַללצאָג אים פּאַלאַסט דער אינגלישען נעוואַרדט-שאַפט צו פּאַרין דיא „רעלינאַוע" (?) טרוואַנג. — אונד זאָ האַט גן דיא טרוואַנג אינער ענקעלין מאַטעפּאָרעס מיט דעס גראָפּען רישי אין פּאַרין דורך אינען פּרעדיגער דער בעללינער יידישען רעפּאָרם-געמייגד שפּאַטטגעפּגרעבן. דער גטע גראָפּפּאַטער איזט אויבער דיעזען פּאַרפּאָלל אונ-טראַפּסלך. —

* (אַ י ן ש אַ ט ץ דורך אַ י ן ק י נ ד

פּאָלליעטאָן.

צ ו ו י י אַ ש ו ו ע ס ט ע ר ן.

(4-טע פּאָרשעצונג.)

פּרעטעס קאַפּיטעל.

אין אינעם פּרעשעקסען ווישע דער הינטערן נעבע-דע אינעם גראָסען קלאָסטעס אין לוסאַכען פּינדען ווייר דיא פּאַס פּייער-טאַגע נעגרעטעטע פּאַמיליע האָמעס. דער אים צווייטען, קאַפּיטעל, ערזעהנגטע פּאַרשוגעע האַט עס ווישע ערראַשטען, דער קלאָסטער-פּאַרשטעהר, פּיינען אנ-טאָניאָ, דער אנקעל דעס פּרעשאַרבענען פּאַרשוגיישען קאַנגס עמאַנועל, האַט דיא פּליכטיגע מאַרגאַרעטע פּאַ-מיליע האָמעס אין שוטץ גנאָממען אונד אידר אינסטווי-לען אים קלאָסטער אייגע צוזאַלוכטס-שטעטע (אייל) גע-ווערדען. פּיינען אנטאָניאָ וואַר, ווייא בעריטס ערזעהנגט, אין נעשווישטער-קינד דער פּרויא האָמעס.

אין דיעזעס אנטלעגענען קלאָסטער-נעבייד בעפּאַנ-דען זיך: 1) נאַשאַר לאָפּען האָמעס, 2) זיינע פּרויא מאַר-גאַרייטעין, 3) זיין זאָהן מאַנועל לאָפּען פּרייא, 4) זיינע ביידען טאָכטער, דיא שאַנען שוועסטערן, אמי אונד מאַריא גנעגס. (דאס זינד שאַנישע פּאַמיליען-נאַמען, מיט דער אייגענטהומליכקייט, דאס דיא קורדע ניכט אימטער דען פּאַמיליען-נאַמען דעס פּאַטערס האבען.)

דיעזע פּאַמיליע וואַר פּאַן אידרען אינבעשאַנדענען שרעקען אונד אינגרייאַשענען, נאָך אימטער וויא בעריכטט אללע וואַרען פּאַס דאַנק-גפּיהלע ווענען אידרער וואַנדערבא-רען ערפּעטשונג דורכדרונגען, נור פּרויא מאַריא צייגטע זיך, אלס אָב אידר דער נאַגע פּאַ-פּאַלל ניכט אלס ווס אונד

נאַטור, אלס דאַס ער צום מיליטער-דיענסט אור-גענד וועללע לוסט אין זיך פּערשפּירען קאַנגטע. ער פּליכטעטע דאַהער נאָך טשעריטיטי אונד פּאַן דאַרט נאָך יירשלים. הערר הערצעל אייזען. זאָלל אבער איך אים דעס גרונדע דען מיליטער-דיענסט געפּרעכטעס האבען, ווייל ער בעזאָרגטע, ווערדענד דעס דיענסטעס ניכט-כשר-קאָסט גענעסען צו מיס-סען, אין אינעס בריעפּע אין זיינע עלטערן, דיא ער אים יירשלים געשריעבען, זאָגט דער פּליכטלינג אינטער אנדערס: „ווער פּאָמס בלייבען וויל, דער הילפּט דער לייבע גאָטט אייממער! איך וואַר אין געפאַהר, מיך אלס סאָלדאַט מיט ניכט-כשר-קאָסט צו פּערגאַרגיגען. דיעס בעריאַ, מיך צור פּליכט אים מיינער הייאַמאַט, גן בען איך ניכט בלאַס פּאַר דער פּערגאַרגיגונג דורך דען גענוס פּאַן ניכט-כשר-קאָסט געשטעגט, וואַנדערן איזט עס מיר איך גענאַנגט, איך דעס באַדען דעס הייליגען אונד צו וואַנדעלן אונד הייר פּיר דאס הייליגען מיינגס פּאַטערלאַנדעס צו בעטען. איך גלייבע, הייר דורך מיינגס פּאַטערלאַנדע גראַסטע דיענסטע צו לייסטען, אלס ווענן איך סאָלדאַט געוואָרדען ווערע, וואַנ איך קיינע לוסט אונד מיינען מוט האַטטע!" — דער „פּאַרטיי-אנגיינער" צווייפּעלט, אַב דיא טיר-קייטע פּערגיגונג דען פּליכטלינג הערצעל אייזען אים-יעפּען ווייר. אללרינגס דיענט יירשלים אינגענגלקרען דעס הערצעל אייזען אלס „עיר מקלט" (ציפלוכטס-שטעטטע). אים זיך פּאַר דער אפּסענ-טרונג צו שטעגען; דיא עפּסעטרייב-אנגאַרישע מאָנ-ארכיע ווירד דאַפּפּעגטלך אור אַרגע דיעזען אייגען דערקיטען בעטטעטען קאָנגען!

* (אַ י ן ו י ר ד ע אַ י ס ג ע ר ו י ב ט.) אים טומא-פּאַלגאַר (סאַבאַלטטער קאָמטאַט) ווירד געמעלדעט: פּאַר קירצעס אייגע-פּיגדען מעהרערע ריטער דעס נאַכטס דאס הייז דעס יידישען קיפּ-מאַנגעס יירלעדס נטמאַן, אבגלייך דאַזוועלבע מטטגען אים אָרטע זיך בעפּינדעט. קאָנגטען דיא ריטער דענגאַך נאַכין אינגעטשאַרט דען קעללער אייבערגען אונד אללעס פּאַרגעפּונדענע יינטשלעפּ-טען. דערגלייכען שלוגען דיא פּינגסטער דעס הייזעס אין אונד פּאַרטרעטען אים אלס נטמאַן דיעזער אייזען פּאַפּפּאַרדעטינג קיינע פּאַלגע לייסטען וואַללטע, שאַסען דיא ריטער מעהרמאַלס צום פּענסטער הי-נין. פּרייא נטמאַן אילטע אין אידרעס שרעקען אונד וואַרף דען ריטערן הירכס פּענסטער (60) גול-דען צו. אלס דיא ריטער זיך נאָך אימטער ניכט ענטפּערטען וואַללטען, וואַרף זיא דען הערצעלבען אייגען ווייטערען פּאַס באַלקאָנגאַסען צו אים בטראַגע פּאַן (50) גולדען. ווערדענד דער נאַגענען צייט צייגטע זיך דיין אייגענער נאַטטערגטער, אבגלייך עס ניכט דענ-באַר, דאס זיא דיא ווייטען דער ריטער אבגע-

אַ ו י פּ פּ ע אַ ן ג ד ע ן.) דער „גייען פּרייען פּרעס-סע" ווירד אים עליזאַבעטהשטאַדט פּאַלגענדעס בעריכטעט: אין דעס בעגאַבבאַרטען דאַרפּע סאַ-מאַרקאַן איזט דיעזער טאַגע אייגע בייערע-פּייא מיט אידרעס 8-עהרהיגען מערכען אייס דיא ווייזע הינטפּגאַנגען, אים דיא אייגזאַממען, ווערדענד דיא פּרייא מיט דעס היי-זאַממען בעשעפּטיגט וואַר, שפּעלטע זיך דאס קינד אונד באַרטע מיט אייגעס שטיקכען האָלץ אין קלייגעס לאַך אין דיא ערדע. פּלאַטצלך ציגטען זיך דעס קינדע גלייגצענדע גע-גענשטענדע, דיא דער פּערגאַבען לאַגען. דאס קינד לעגט צור מטטער אונד ציגטע דער-זעלבען אייגען פּינגערלינגע אַלר-שטיקע. דיא בייערע-פּייא גרים גן ווייטער אונד פּאַגד אייגען אלטען, מיט שטממעל בערעקטען קיפּפּע-דעפּפּעל אין ווילדעס פּיעלע גאָלד-שטיקע זיך בעפּאַגדען. דיא טיר דען קלייגען קעפּפּעל נאָך דייזע אונד בעגאַנג דיא אייג-צעלגען שטיקע צו פּערקיפּען, עגדלך ערפּאָהר דער שטאַלטטער פּאַן דעס מעגשטערגען פּיר אונד לעגט נגכט בלאַס דיא בייערע-פּייא. דאַזוועלבען אין אללע אייגע ריפּפּען. דיא פּאַן דערזעלבען אייגעלגע גאָלד-שטיקע בעריטס געקיפּפּט האַטטען. דער שטאַלטטער גאַהם דעזעלבען מעהרערע גאָלד-פּעלגען אונד גאָלד-קעטטען ווען אים גייטטע פּאַן 54 דיקאַטען. דיא בייערע-פּייא לייגטע נאָך מעהר גאָלד-געגעגשטענדע געפּפּגען צו דאַבען. דער שטאַלטטער ווענטע דעזעלבען דיא שטאַלטטע אונד דיא דער אייפּפּגדענע קעפּפּעל אַרגרייפּ-לד ניכט בלאַס דיא ערגרייפּגען גאָלד-שטיקע ענטדעלט. דיא בייערע-פּייא דרייפּע קיינ אייגע שטראַפּפּ בלייבען. דא זיא עס אונטערלעס, דען פּאַן אידר גענאַכטען פּיר אים דענע דעס גדזעס-עגס דער בעראַדדע אנצייגען. — אייגע גייערע מעלדונג אונד: דיא אונטערבייגונג דעס שטאַלטטע-טערס אוזט ניכט אייגע עיפּאַלל געבלעבען. עס ווארדען אין דער אייגענע דער בייערע-פּייא אים שטראַ-פּאַבען אבע נאָך 6 גאָלדענע מאַנטעל-אָזען, 13 מאַנטעל-קעטטען, 81 גאָלד-פּעלגען אונד אייגע גאָלד-שאַאַנגע געפּגדען, יעלכע צוזאַממען אין גייגטע פּאַן 200 גולדען דאס. דיא אונטערבייגונג ווירד פּאַרגעזעטגט, דא מאַן פּערמטטעס, דאס דער קעפּפּעל אייגען ווערד בייגען גאָלד-שאַטען ענטדעלט. —

* (י ר ו ש ל י ם אַ ל ס „ע י ר מ ק ל ט".) דער ווייגער „פּאַלדיא-אנצייגער" בריגגט פּאַלגענ-דע מטטהיילונג: „אין ווייגער מאַן אים אנגעזע-הענער יידישער פּאַמיליע אים יאַפּפּעל (גאַליציען), נאַמענס הערצעל אייזען, ווערבטטע דאס 20-סטע יאַהר אונד יאַהרדע מיליטער-פּפליכטע. דער ווייגע מאַן יאַר אבער פּאַן צו פּרכטוטמער

ריכטע פּאַרקאַמפּפּע ווירדע — אונד אלס דיא קערדע פּליע-פּען אונד דיא מיט אחרים מאַנגע אללין וואַכטע, דא זאגטע דיא: „עס איזט מיר, אלס אָב איך פּאַן אייגעס גאַ-ווען מרוטע ערוואַכט ווערע. ווא איזט אייגער ערפּפּעער, דע ווידאַר? ווענן דייגע ערפּפּעטע אייגע ריכטע ווערע, זאָ הע-טע ער אייגס ניכט ווידער נאָך פּאַרטגאַר גערבאַגען, ווא זייר עבענפּאַללס קיינע ווערען ווען דייפּפּען; ווענן ער דיא מאַכטע האַטטע, ווענס פּעפּס נעבריטע אונד שפּאַרק בעוואַכ-טע שפּאַאַפּפּ-נעפּפּענגס צו שפּרענגען, וא הערפּפּע ער אייגס אייך נאָך דער טוריקיע בריגגען קאָנגען, ווא זייר פּאַגגס אונד פּייא אלס נאַיקלינג ווידען לעבען דריפּפּען."

„שווייגע! דיא פּערווירגטס דיך אן אונטערעס ריפּ-פּער! (אנגט נאַשאַר) מיין אייגענער ווילדע וואַר עס, דאס דיא אייגס ווערטע צו דייגגס קאָגגלינגען אנפּפּרוואַר-טען בריגגע. איך האַבע פּאַן אונד אים נאָך מיינע נעשטע-טע אבגע-ווייגען, דאס איך אין פּערלייבע — אונד דערמאַלס פּרכטפּפּע איך דען שייטער-הייפּפּען ניכט!" — בעפּאַר דער אייגערע קערדע ענגערייך אינס דריאַהס פּפּפּאַ-ווערדען אונד ווייס — אייגערע אַס דריאַהס אייגליך!"

„דיא בייס איבערטרייבען! אייגער אייגליך אונד דיא וואַנדערבאַרע ערפּפּעטונג האַבען אונטערען קינדערן אנדערע גראַנקען אונד אנדערע ווייגגען ענגעגען!"

„אין דייגען וואַגען איך לידער מעהר עפּפּאַר-ריגגען אין מייגער פּאַמיליע, מייגע פּאַמיליע איזט דורך אידרע שאַנדיגע אייגליקליר, מייגע מאַגגע אייאַבעללא (דיא מטטער פּאַס פּייגגען אנפּאַגגע). אין דיא זיך דער ווייטער אין דער אונד אייגע אייגען אַגגע אין דער דאַגגע אייגען אַגגע אין דער אייגען אַגגע אין דער אייגען אַגגע אין דער